

Memorandum BioForum Vlaanderen vzw

Onderstaand memorandum formuleert de verwachtingen van BioForum Vlaanderen vzw voor de drie verkiezingen in 2014: federaal, Vlaams en Europees.

Geef ruimte aan biologische landbouw

- 1. Kies voor een consistente, duurzame visie op landbouw en ondersteun de kwalitatieve groei van de biologische sector**
- 2. Blijf waken over een goede kwaliteit van het biologisch lastenboek en zorg voor een goede en coherente implementatie**
- 3. Geef ruimte aan biologische landbouw. Een oproep voor een beleid dat de toegang tot grond verzekert**
- 4. Garandeer een rechtvaardige prijs voor landbouwproducten**
- 5. Steun biolandbouw via een geloofwaardig subsidiesysteem**
- 6. Bescherm en ondersteun de ontwikkeling van agrobiodiversiteit**
- 7. Ondersteun de tewerkstelling in de biologische landbouwsector**
- 8. Plaats agro-ecologie centraal in landbouwonderzoek**
- 9. Geef aandacht aan biologische landbouw in het onderwijs**
- 10. Integreer mestbeleid in een duurzaam landbouwbeleid**
- 11. Geef toegang tot instrumenten voor innovatie en onderzoek aan de biologische verwerkingsindustrie**
- 12. Stimuleer en faciliteer de verkoop via korte keten**
- 13. Ontwikkel een geïntegreerd beleid ten aanzien van voedselveiligheid**
- 14. De overheid heeft een voorbeeldfunctie. Naar een duurzaam aankoopbeleid, met een stijgend aandeel biologische voedingswaren in de eigen catering**

Inleiding

De landbouw levert het **voedsel** voor onze samenleving. Landbouw geeft **vorm aan onze bodem, onze ruimte en landschappen**. Landbouw heeft een directe impact op de **zuiverheid van het water en van de lucht** die we inademen. Op landbouwgebieden broeden vogels en bloeien planten die bevrucht worden door ontelbare bijen en nuttige insecten. Landbouw voedt het **sociale weefsel** van de omgeving. Landbouw leeft in het hart van onze geschiedenis, cultuur en identiteit. De hele landbouwketen is fundamenteel voor de **menselijke gezondheid en ontwikkeling**.

Maar de landbouw is in **crisis**.

De huidige landbouw kampt met **verschillende uitdagingen: sociaal, economisch, ecologisch**. De consument is grotendeels vervreemd van de productie van zijn voedsel, al begint hier en daar een kleine kentering op gang te komen.

Het is een grote maar haalbare **uitdaging** om een landbouw in Europa, België en Vlaanderen te ontwikkelen die **én de draagkracht van het ecosysteem respecteert, én mee de socio-economische voedselketen duurzaam ontwikkelt én lokaal, lekker en divers voedsel aan een eerlijke prijs aanbiedt**.

De **biologische** landbouw heeft **antwoorden op veel van de huidige uitdagingen**. Het is immers een **innovatieve landbouw**, zowel op technologisch als socio-economisch vlak. En een **inputarme** landbouw die inzet op zichzelf vernieuwende kringlopen. Dat geeft haar onder meer volgende maatschappelijk relevante troeven:

- biologische landbouw zorgt voor een **goede bodemvruchtbaarheid** en voor het behoud ervan op lange termijn
- de zorg voor de bodem in de biologische landbouw **vermijdt de afhankelijkheid van eindige kunstmest**
- de **betere bodemstructuur** in bio **beschermt tegen erosie**
- biologische landbouw zorgt voor een **betere waterkwaliteit**: de goede bodemstructuur vermindert uitspoeling en de uitgekende teelttechnieken maken **chemische pesticiden overbodig**
- biologische landbouw maakt het mogelijk **natuurwaarden** in agrarisch gebied te realiseren
- biologische landbouw zorgt voor een meer divers en aantrekkelijk landschap
- biologische landbouw beschikt over een **grotere diversiteit aan gewassen en rassen**; dat maakt haar beter **bestand tegen klimaatverandering**; ook de betere bodem staat garant voor een grotere weerbaarheid tegenover extreme weersomstandigheden.
- biologische veeteelt zorgt voor een **groter dierenwelzijn**
- biologische veeteelt hanteert **beduidend minder antibiotica**
- biologische veeteelt is een **duurzame veeteelt**
- de biologische landbouw en veeteelt brengen **voedzame producten** voort

De voorbeeldrol van de biologische landbouw werd erkend door de vorige regeringen. Het biologische areaal is gegroeid maar is nog steeds beperkt. Het aandeel biologisch areaal in de totale landbouwooppervlakte van de **EU-27** bedroeg in 2012 **5,6%**. **België** haalt een aandeel van **4%**; **Vlaanderen slechts 0,8%**. Als Vlaanderen en België voor

een innovatieve toekomstgerichte agro-ecologische landbouw willen kiezen, is er **nood aan een coherent beleid** gestoeld op een doorleefde visie met ambitieuze en heldere ontwikkelingsdoelstellingen.

U als beleidsmaker kan **voluit kiezen voor biologische landbouw en voeding** omdat u het belangrijk vindt dat iedereen recht heeft op **voldoende, veilig, volwaardig, divers en authentiek voedsel aan een eerlijke prijs, bij voorkeur regionaal geproduceerd en met respect voor het recht van elke boer om autonoom te produceren**. Als beleidsmaker kan u kiezen voor een landbouw die het **ecosysteem versterkt** en tot bloei laat komen. Hoe u dit kunt verwezenlijken via het beleid leest u in deze 14 punten.

Kurt Sannen, voorzitter
Lieve Vercauteren, directeur
Frederic Ghys, beleidsmedewerker

1. Kies voor een sterk duurzame visie op landbouw, ondersteun de kwalitatieve groei van de biologische sector

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

De Vlaamse regering bevordert de groei van de biologische landbouw om aansluiting te vinden bij het Europese gemiddelde in areaal (5,6 %). Daartoe wordt het bestaande strategisch plan verder uitgevoerd en wordt ook voor de toekomst een strategische visie opgesteld om de biologische landbouw te laten groeien en ontwikkelen. **Het beleid zal de ambitie en durf hebben om deze strategie in te bedden in een consistente en duurzame visie op landbouw en te vertalen in duidelijke kwantitatieve en kwalitatieve doelstellingen voor de biolandbouw.** Het beleid zal de nodige middelen verzekeren om deze strategische keuzes te verwezenlijken. Het Europees beleid zal een ambitieus actieplan opstellen om een biologische landbouwstrategie in Europa te ontplooiën.

HUIDIGE SITUATIE

Uit onderzoek blijkt dat het beleid een belangrijke, sturende rol heeft voor de ontwikkeling van de biologische landbouw. Twee beleidsinstrumenten zijn doorslaggevend: een strategisch actieplan en hectaresteen. Beide bestaan in Vlaanderen sinds meerdere jaren. Toch bleken ze onvoldoende om het Vlaamse bioareaal te doen toenemen tot het Europees gemiddelde. Het aandeel bio-areaal in EU-27 bedraagt 5,6%. België haalt 4%, Vlaanderen slechts 0,8%.

In 2013 ondertekende de Vlaamse Overheid samen met het Algemeen Boerensyndicaat, BioForum Vlaanderen, Boerenbond, VLAM, Comeos en Fevia het Strategisch Plan Biologische Landbouw 2013-2017 om de biologische landbouw in Vlaanderen verder te laten groeien en ontwikkelen. De twee ambities van het nieuw strategisch plan zijn:

1. Duurzame kwalitatieve en kwantitatieve groei van de biologische productie in Vlaanderen en evenwichtige marktontwikkeling;
2. De voorbeeldfunctie van bio voor verduurzaming van landbouw en maatschappij optimaal ontwikkelen.

Kwalitatieve groei betekent een stijgend aantal biobedrijven en een stijgende productie zonder in te boeten op de basisprincipes van bio (ecologie, gezondheid, zorg en billijkheid), op kwaliteit, authenticiteit, smaak en duurzaamheid. Het betekent ook dat de professionaliteit van de ondernemers is gestegen en dat de biosector haar voortrekkersrol behoudt.

Om deze ambities waar te maken, zal het beleid een duidelijke visie moeten ontwikkelen op een sterk duurzame landbouw in Vlaanderen. Om deze visie werkelijkheid te laten worden, zullen duidelijke kwalitatieve groeicijfers moeten opgesteld worden. Als de overheid de ambitie heeft om het Europese gemiddelde voor het bio-areaal te halen of te overtreffen, zijn duidelijke beleidskeuzes en voldoende middelen noodzakelijk. Zo kan Vlaanderen een omslag naar een duurzame landbouw maken en op vele gebieden winnen.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaanderen

- Maak een consistente keuze voor een landbouwmodel dat sterk duurzaam is;
- Stel ambitieuze concrete kwalitatieve doelstellingen voorop voor de ontwikkeling van de biologische landbouw in Vlaanderen;
- Voorzie structurele financiële ondersteuning voor de biologische landbouwsector;

- voor de producenten
 - voor advies, vorming en opleiding in bio
 - voor een kennisnetwerk bio en onderzoek bio
 - voor ketenontwikkeling zodat vraag en aanbod optimaal op elkaar afgestemd worden
 - voor de sectororganisatie
- Werk voort met de cel bio binnen de landbouwadministratie die afstemt met de andere Vlaamse beleidsdomeinen en bouw deze verder uit;
- Betrek vertegenwoordigers van de biologische landbouw in relevante beleidsorganen;
- Streef voortdurend naar administratieve vereenvoudiging in de maatregelen voor de (biologische) landbouwsector;

Europa

- Ondersteun en ontwikkel een ambitieus actieplan die de strategische rol voor biologische landbouw uitwerkt;
- Zorg ervoor dat bio een sleutelmaatregel is in het hervormde Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en in de plattelandontwikkelingsprogramma's.

2. Blijf waken over een goede kwaliteit van het biologisch lastenboek en zorg voor een goede en coherente implementatie

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Het beleid verzekert een sterk en duidelijk regelgevend kader voor de biologische productie dat de principes van bio weerspiegelt en dat aangepast is aan de meest recente inzichten, noden en verwachtingen. Het beleid verzekert deze optimale regelgeving door een efficiënt overleg tussen de beleidsniveaus, in nauw overleg met de sectororganisaties en een duidelijke communicatie naar de sector. De herziening van de Europese biologische wetgeving moet gericht zijn op het behoud en de verbetering van de kwaliteit van biologische landbouw en voedselproductie.

HUIDIGE SITUATIE

Biologische landbouw is gebaseerd op de basisprincipes ecologie, rechtvaardigheid, gezondheid en zorgzaamheid. De biologische wetgeving vertaalt reeds een deel van deze principes zodat de kwaliteit van de biologische productie verzekerd wordt.

De basisvoorwaarden voor de biologische productie liggen vast in Europese verordeningen die in alle lidstaten gelden. De lidstaten hebben de beleidsruimte om bepaalde onderdelen concreter in te vullen, zoals het opleggen van specifieke, bijkomende productieregels en het erkennen van controleorganen.

De biologische wetgeving bepaalt de kwaliteit van de biologische productie en de identiteit van de biosector. Deze wetgeving evolueert met de veranderende omstandigheden. Omdat deze wetgeving een bioproduct onderscheidt van een gangbaar product, is de opvolging en het inschatten van de impact van elke wijziging een belangrijke taak.

De biologische bedrijven worden meer gecontroleerd dan gangbare bedrijven want de wetgeving op bio is een bijkomende (en geen vervangende) wetgeving. De belangrijkste uitdaging blijft de controle efficiënt uit te voeren.

Daarom is het belangrijk dat de horizontale wetgeving goed wordt afgestemd op de bio-wetgeving en dat de administratieve vereisten worden teruggeschoefd.

De controle op de productie is gebaseerd op de analyse van het proces. De controle op residuen van pesticiden vormt hier een onderdeel van, maar de controle mag zeker niet tot residuen worden gereduceerd. De huidige wetgeving is vooral gericht op de milieuperformantie van de landbouwbedrijven. De sector vraagt een goede uitwerking van het kader die de milieuperformantie van de verwerkende industrie en handel reguleert. Om de integriteit van de internationale handel in bioproducten te verzekeren, is het van belang dat Europese importeurs focussen op het ontwikkelen van eerlijke en langdurige handelsrelaties met het zuiden. De regelgeving en controles op biologische import en export verzekeren mee deze eerlijke handelsrelaties. Het toepassingsgebied van biologische producten zou moeten worden uitgebreid met producten als cosmetica en textiel.

Het is belangrijk dat de overheid een efficiënt overleg organiseert tussen de verschillende regeringen. Zowel tussen Vlaanderen en Wallonië als binnen de verschillende lidstaten in de Europese Unie. Verder is een goede werking tussen de verschillende departementen van de Vlaamse Overheid cruciaal. Het is belangrijk dat er een blijvend overleg wordt gecreëerd tussen overheid en vertegenwoordigers van de sector.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaanderen

- Organiseer een efficiënte en coherente samenwerking tussen verschillende beleidsniveaus;
- Verzeker een sterke werking van een centrale dienst (ADLO) die duurzame landbouw ondersteunt en die instaat voor de implementatie van de Europese wetgeving en voor het uitbouwen van beleidsmiddelen voor de ontwikkeling van de biologische sector. Deze implementatie dient garanties te bieden voor een kwalitatieve uitbouw van de sector. Ook dient rekening te worden gehouden met een minimale administratieve last voor de bedrijven.
- Organiseer een interdepartementale afstemming van het beleid;
- Verzeker een structurele participatie van de sectororganisaties.

Europa

- Verzeker de efficiëntie van controles, beperk de administratieve druk;
- Harmoniseer de wetgeving over de controle op pesticidenresidu's. Behoud de controle op residuen als een onderdeel van een breder, op productie gebaseerd controlesysteem.
- Ontwikkel een wetgeving die een kader schept voor de milieuperformantie van de biologische verwerkende industrie en de handel;
- Harmoniseer horizontale en biologische label vereisten;
- Faciliteer internationale handel in biologische producten gebaseerd op een hoog niveau van integriteit;
- Verbreed het toepassingsgebied van de wetgeving naar domeinen als textiel en cosmetica.

3. Geef ruimte aan biologische landbouw. Een oproep voor een beleid dat de toegang tot grond verzekert

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

De biologische productie is gebaseerd op het ecosysteem van de bodem en investeert veel energie in het opbouwen van de bodemvruchtbaarheid. Deze investering levert grote maatschappelijke baten op zoals erosiebeheersing, opslag van koolstof en verhoging van biodiversiteit.

De beperkte beschikbaarheid van grond is een knelpunt om biologische landbouw te behouden en te laten groeien. **Het beleid in Vlaanderen zal maximaal inzetten op het faciliteren van de toegang tot grond voor (bio)boeren en het huidige grondgebruik door bioboeren maximaal beschermen door het ontwikkelen van “bioclusters” en het aanpassen van de pachtwet.**

HUIDIGE SITUATIE

De beperkte beschikbaarheid van grond is een knelpunt om biologische landbouw te behouden en te laten groeien. Het aandeel biologisch areaal in de EU-27 bedraagt 5,6%. België haalt een aandeel van 4% en Vlaanderen slechts 0,8%.¹

Biologische landbouw is bij uitstek grondgebonden. De grond in Vlaanderen is schaars en dus duur. De toegang tot grond is van vitaal belang voor het behoud en de uitbreiding van bestaande bedrijven, voor de omschakeling van gangbare bedrijven naar bio en voor de opstart van nieuwe biobedrijven. Om te kunnen groeien en de keten te laten ontwikkelen, is er nood aan voldoende biobedrijven en dus aan grond.

De biologische productie stelt de bodem centraal; gewassen halen zelf hun voedingsstoffen uit de bodem. Een bioboer investeert jaren om het bodemleven, de natuurlijke bodemvruchtbaarheid en de bodemdiversiteit te bevorderen. Deze investering zorgt dat de bodemstabiliteit wordt verhoogd en dat bodemverdichting en erosie worden voorkomen en bestreden. Deze langetermijninvestering levert grote maatschappelijke baten op. Het is in het belang van de maatschappij dat het beleid maximaal de bestemming voor bio van deze gronden verzekert.

Het overheidsbeleid heeft een belangrijke, sturende functie in het gebruik van de gronden. Het beleid in Vlaanderen hoort maximaal in te zetten op het faciliteren van de toegang tot grond voor (bio)boeren. Ook dient het beleid het huidige grondgebruik door boeren maximaal te beschermen.

De prijs van landbouwgrond staat momenteel niet in verhouding tot de marktprijzen van voeding. De bestaande pachtwet laat niet toe om milieuvorwaarden op te stellen bij het verpachten van grond. Nochtans kan een bijkomende eis met milieudoelstellingen een duurzamer gebruik van pachtgronden mogelijk maken. We verwijzen hier naar Frankrijk waar sinds 2007 een ‘bail environnemental’ bestaat.

1

<http://lv.vlaanderen.be/nlapps/data/docattachments/20130504%20Biorapport%20A MS.pdf>

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaanderen

- Werk een visie uit op biologische landbouw in Vlaanderen in de ruimtelijke structuurplannen en voer dit uit door de ruimtelijke uitvoeringsplannen;
- Koppel deze visie aan lokale voedselvoorziening door biologische lokale teelten te stimuleren;
- Stel een grondendatabank op van de gronden die in bezit zijn van de verschillende overheden (Vlaams, provinciaal, gemeentelijk) en streef in de ruimtelijke planning maximaal naar clustering van biolandbouwgronden;
- Ontwikkel een methodologie om ecosysteemdiensten die geleverd worden vanuit de landbouw op te nemen in de diverse landinrichtingsplannen en in het ondersteuningsbeleid van de overheid. In de Milieu Effecten Rapporten kunnen deze gevaloriseerd worden.
- Zet een regulerend prijssysteem op zodat aan- en verkoopprijzen van landbouwgronden zich steeds binnen een bepaalde vork bevinden;
- Onderzoek of de invoering van een 'milieupacht' mogelijkheden biedt in Vlaanderen om tot een meer duurzaam grondbeleid te komen;
- Onderzoek hoe alternatieve vormen van eigendom en landbeheer gefaciliteerd en ondersteund kunnen worden. Ondersteun het pilootproject BioGrondenfonds.

Federaal

- Herzie de pachtwet zodat grondeigenaars gestimuleerd worden om aan boeren te verpachten.

Europa

- Zorg dat het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid meer gekoppeld wordt aan eisen op vlak van biodiversiteit en bodembeheer, niet alleen in pijler I maar ook in pijler II.
- Zet middelen voor niet-grondgebonden veehouderij stop.

4. Garandeer een rechtvaardige prijs voor landbouwproducten

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Een van de grote knelpunten is de onvolkomen prijs van vele voedingsproducten. De lage prijs van vele gangbare landbouwproducten, verbergt vele kosten. De gangbare agrochemisch gedreven landbouw leidt onder meer tot de vervuiling van bodem, water en lucht met gezondheidsgevolgen van dien. De kosten om deze impact te dragen en te herstellen worden door publiek middelen betaald. Dat geeft een oneerlijke prijszetting. **Het beleid zal inspanningen leveren om de verborgen kosten zichtbaar te maken en te laten doorrekenen in de prijs. Het beleid kiest voor een rechtvaardige prijs voor landbouwproducten. Het zal bio goedkoper maken door de BTW voor bioproducten op 0 % te brengen.**

HUDIGE SITUATIE

Een van de grote knelpunten in de voedingssector, is de onvolkomen prijs van vele voedingsproducten.

De prijs die de boer krijgt, dekt vaak niet alle kosten; hij krijgt geen correcte verloning voor het geleverde werk. Het is noodzakelijk dat de landbouwer zijn inkomen in de eerste plaats uit de markt kan halen. Door de machtsconcentratie in de keten bij enkele grote bedrijven en het openstellen van de markten, bleken de prijzen voor de boeren gedurende het voorbije decennium structureel laag en volatiel. Hierdoor ligt het gemiddelde inkomen in de landbouw, zelfs met subsidies uit het GLB, onder het gemiddeld inkomen in onze maatschappij.

Tussen gangbare en biologische boeren ontwaart men bovendien een vorm van oneerlijke concurrentie. De lage prijs van gangbare landbouwproducten gaat immers voorbij aan een aantal externe kosten. Deze betreffen onder meer pesticiden in water, nitraat en fosfaat in de bodem, eutrofiëring, uitstoot van methaan en lachgas en ammoniakemissie.

De kosten om deze impact te dragen en te herstellen worden met publieke middelen betaald. De biologische landbouw vermijdt een deel van deze kosten door haar productiewijze. Dat geeft een oneerlijke prijszetting waardoor de keuze voor bio voor het grote publiek bemoeilijkt wordt en waardoor de bewuste consument dubbel betaalt: de iets duurdere prijs voor bioproducten én het herstel van de schade veroorzaakt door de gangbare landbouw.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaams

- Stel prijsvormingmodellen op voor het berekenen van een prijs die externe kosten internaliseert en de consument zo voeling biedt met de reële kost van zijn voeding.
- Garandeer een rechtvaardige prijs voor landbouwproducten.

Federaal:

- Pas de BTW-wetgeving voor bioproducten aan: voorzie 0% btw voor bio.

Europees

- Voer een beleid dat een rechtvaardige prijs voor landbouwproducten garandeert.

5. Steun biolandbouw via een geloofwaardig subsidiesysteem

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

De omschakeling naar biologische landbouw wordt gestimuleerd door financiële steun tijdens de omschakelperiode. Ook na de omschakeling voorziet het beleid in steun om de schaalnadelen van de kleine sector te compenseren. De huidige sectorspecifieke subsidies voor de biologische landbouw zullen minimaal behouden blijven.

Subsidies aan landbouw worden maximaal ingezet op agro-ecologische landbouw.

Bestaande subsidies voor landbouwinnovatie en bedrijfsvoering worden aangepast aan de specifieke noden van biologische landbouwbedrijven.

HUIDIGE SITUATIE

Het huidige landbouwmodel steunt sterk op de financiële ondersteuning van de overheid. 'Landbouwers die voldoen aan het lastenboek voor de biologische productie kunnen rekenen op een financiële ondersteuning voor de extra kosten die zij hiervoor ondervinden. De voorbeeld- en hefboomfunctie die de biologische landbouw vervult is essentieel in de evolutie naar een duurzame landbouw in Vlaanderen.' Zo staat te lezen op de site van de Vlaamse overheid.

Inderdaad, de biologische landbouw levert een pak maatschappelijke baten door positieve ecosysteemdiensten. Bovendien verzekert de biologische landbouw een sterke vermindering van de externe kosten² in vergelijking met de gangbare landbouw. In een studie van het ILVO en het Louis Bolk instituut (2009) worden de maatschappelijke baten van de biologische landbouw geschat op 430 euro per hectare.³ De omschakeling naar bio levert de maatschappij winst op door een daling van de kosten voor onder meer waterzuivering, erosiebestrijding en biodiversiteitsverlies.

De omschakeling naar biologische landbouw brengt voor de boer echter een aanzienlijk aantal kosten mee. Tijdens de omschakelingsperiode die minimaal twee jaar duurt, kan de landbouwer geen meerprijs vragen voor zijn producten. Ook na de omschakelingsperiode kan de meerkost niet helemaal worden doorgerekend. De consument blijft immers de prijs van biovoeding vergelijken met die voor gangbare voeding terwijl de gangbare landbouw haar externe kosten niet internaliseert. Omdat de biologische keten nog in ontwikkeling is, vergt een biologische bedrijfsvoering extra inspanningen en investeringen voor het inwinnen van informatie en het vinden van nieuwe afnemers en leveranciers.

Voor ondernemers vormt de ondersteuning tijdens omschakeling een belangrijke inkomstenfactor. Daarom dienen minstens de bestaande subsidies, met aanpassing aan de indexering, behouden te blijven.

In de nieuwe voorstellen voor het Europees Gemeenschappelijk landbouw beleid (op het moment van dit schrijven nog in onderhandeling) is biologische landbouw meer zichtbaar gemaakt. Pijler II voorziet nu in een apart artikel (art. 30) de mogelijkheden voor biologische hectaresteun, zowel voor omschakelende boeren als ten behoeve van bestaande bioboeren. Voor de biologische landbouwsector is dit een cruciale premie. In het kader van de implementering van het nieuwe GLB is het belangrijk dat de Vlaamse bedragen voor de biohectarepremie op zijn minst behouden blijven. Een stijging van de bedragen zou logisch zijn gezien de inflatie in de voorbije jaren.

Op dit moment zijn een aantal subsidies, door de specifieke biologische landbouwvoering, moeilijk toegankelijk voor bioboeren. Neem het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). Het VLIF ondersteunt de Vlaamse land- en tuinbouw en vertegenwoordigt meer dan de helft van het budget voor het Vlaamse plattelandsbeleid. Het is een instrument dat sturend kan werken om tot een ecologische landbouw in Vlaanderen te komen. Op dit moment ondervindt de biologische sector moeilijkheden om toegang te vinden tot VLIF steun:

² Externe kosten van de gangbare landbouw omvatten pesticiden in water, nitraat en fosfaat in de bodem, eutrofiëring, uitstoot van methaan en lachgas, ammoniakemissie, verlies van organische stof in de bodem, verlies aan biodiversiteit en het negatief effect van pesticiden op de gezondheid van landbouwers, omwonenden en consumenten.

³ De biologische landbouw heeft belangrijke troeven op het vlak van bodemvruchtbaarheid, biodiversiteit, het voorkomen van verontreiniging door gewasbeschermingsmiddelen, overbemesting en luchtverontreiniging, het voorkomen van verontreiniging van het (oppervlakte)water, alsook voor diergezondheid. (bron: -> <http://lv.vlaanderen.be/nlapps/docs/default.asp?id=162>)

- Het VLIF eist een minimaal bedrijfsresultaat, afkomstig uit landbouwactiviteiten, nl. 50.000 euro per bedrijfsleider per jaar. Een bedrijfsresultaat kan echter van jaar tot jaar sterk verschillen. Vooral in de omschakelperiode en tijdens de uitbouw van het biobedrijf, is dit een knelpunt. Geen sinecure voor wie zijn landbouwbedrijf wil verbreden (wat vaak voorkomt bij bio) en hiervoor beroep wenst te doen op investeringsteun.
- Het VLIF aanvaardt maximaal 12.000 euro inkomsten uit andere beroepsactiviteiten. Opnieuw speelt een terechte drang naar diversificatie de bioboeren parten.
- Starters in bio zijn vaak ouder dan 40 jaar en dat is te oud voor de VLIF-vestigingsteun.

WAT KAN HET BELEID DOEN? –VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaanderen

- Zorg ervoor dat bio een sleutelmaatregel is in de Vlaamse plattelandsontwikkelingsprogramma's;
- Behoud de huidige biohectarepremie en indexeer de bedragen;
- Pas de VLIF criteria aan;
- Hou rekening met multifunctionele landbouwbedrijvigheid van de professionele landbouwer;
- Breng de VLIF-steun in verhouding tot een minimale bedrijfsomvang, focus op de leefbaarheid van het landbouwbedrijf;
- Onderzoek hoe de knelpunten met betrekking tot de aankoop van tweedehands machines of kleinere investeringen aangepakt kunnen worden, zodat ook multifunctionele en/of meer kleinschalige bedrijven zich kunnen professionaliseren.
- Verhoog de maximum leeftijd om VLIF-vestigingsteun aan te vragen;
- Gebruik VLIF als extra stimulans om samenwerking met betrekking tot milieu- en andere duurzaamheidsdoelstellingen te stimuleren i.p.v. af te remmen;
- Onderzoek hoe nieuwe samenwerkingsvormen met consumenten de inzet van publieke middelen kunnen optimaliseren en bekijk hoe VLIF-steun en bijvoorbeeld *crowdfunding* mogelijkheden bieden voor de uitbouw van agro-ecologische (bio)bedrijven.

Europa

- Zorg ervoor dat bio een sleutelmaatregel is in het hervormde Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en in de plattelandsontwikkelingsprogramma's.

6. Bescherm en ondersteun de ontwikkeling van agrobiodiversiteit

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Agrobiodiversiteit is onmisbaar voor een veerkrachtige landbouw die zich kan aanpassen aan een veranderend klimaat. Ze draagt bij aan een divers en afwisselend landschap en het in stand houden van natuur. **De overheid voert een beleid dat agrobiodiversiteit bevordert door te investeren in onderzoek naar landbouwrassen die resistent zijn en aangepast aan lokale omstandigheden, door van Vlaanderen een GGO-vrije zone te maken, door het gebruik van pesticiden te ontmoedigen en door het voorzorgsprincipe te hanteren.**

HUIDIGE SITUATIE

Agrobiodiversiteit omvat alle soorten dieren, planten en micro-organismen, die nodig zijn om de functies van het agro-ecosysteem, haar structuur en processen te vervullen. Alle componenten dus die relevant zijn voor landbouw en voedselproductie.

Het agrarisch ecosysteem levert productiefactoren waarvan landbouwers in hoge mate afhankelijk zijn. Tegelijk kunnen landbouwers zowel een positieve als negatieve impact op deze biodiversiteit hebben. Gedurende de laatste decennia is het delicate evenwicht tussen landbouw en biodiversiteit ernstig verstoord door de specialisatie en intensivering van de landbouwproductie. Deze verstoring is ontstaan door het grote gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en kunstmatige meststoffen en door de teelt van gewassen die vooral zijn aangepast aan deze grote externe input.

Dit heeft geleid tot een verschraving van de agrobiodiversiteit en een daling van de ondersteunende, regulerende, culturele en productieve ecosystemendiensten.

Zaad

Zaaizaad is een onmisbare productiefactor in land- en tuinbouw. Voor biologische telers is de genetische diversiteit van groot belang om de weerbaarheid van het productiesysteem verder te versterken.

De zaadmarkt is onderhevig aan een grootschalige concentratie. 80% van de commerciële zadenmarkt is in handen van een handjevol bedrijven. Hierdoor zijn telerselecties in de verdrinking gekomen. Internationaal en lokaal groeit de tendens naar verregaande reductie van de diversiteit aan gewassen. Deze erosie van genetische resources betekent een serieuze bedreiging voor duurzame voedselproductie.

Daar komt bovenop dat de zadenbedrijven ook de producenten van pesticiden zijn. Onderzoek heeft aangetoond dat deze bedrijven, en ook de grote toeleveranciers, hun omzet vooral halen uit de verkoop van landbouwchemicaliën waardoor zij geen interesse of belang hebben om natuurlijk resistente rassen te ontwikkelen en op de markt te brengen.

Het intensieve gebruik van pesticiden in de landbouw is vandaag de dominante technologie geworden. De historische keuze hiervoor heeft een zelfversterkend effect en leidde tot een technologische '*lock-in*' situatie. Dit is een situatie waarbij de dominante agrochemische technologie andere en zelfs meer duurzame technologieën uitsluit. Onderzoek toont aan dat heel wat beleidskeuzes van de overheid, zoals de ondersteuning van onderzoeksinstituten of een bepaald technologisch advies, deze *pesticide lock-in* situatie mee versterken. Deze patstelling kan enkel doorbroken worden wanneer beleidsmakers, bewust van deze afhankelijkheid, expliciete beleidskeuzes maken. Het is van groot maatschappelijk belang dat een agro-ecologisch paradigma de beleidskeuzes stuurt, want de huidige *pesticide lock-in* impliceert een grootschalige gebruik van pesticiden die een sterke bedreiging vormen voor onze biodiversiteit.

De huidige Europese zadenwetgeving is gericht op de productie van uniforme variëteiten, beschermd door kwekersrechten. Dit heeft mee geleid tot een sterk verlies aan diversiteit. De registratiecriteria naar onderscheidbaarheid, homogeniteit en bestendigheid, verhinderen de vermarkting van nieuwe variëteiten. Bovendien leggen de verplichte testen een hoge administratieve en financiële last op de schouders van kwekers. Dit verhindert markttoegang voor kleinere en lokale leveranciers van zaad, in het bijzonder voor kleine kwekersbedrijven die honderden variëteiten willen aanbieden en elk een klein marktaandeel kunnen hebben.

De diversiteit van zaden is een publiek goed. Overheidsingrijpen is noodzakelijk om deze pesticidenafhankelijkheid en beperkte beschikbaarheid van zaad te doorbreken.

Toegang tot zaad en pootgoed van diverse variëteiten is een conditio sine qua non om landbouwers in staat te stellen zich aan te passen aan veranderende klimatologische en milieuomstandigheden.

De Europese zaadwetgeving moet een kader creëren dat toelaat dat variëteiten met meer genetische diversiteit en minder uniformiteit officieel worden geregistreerd en vermarkt. De wetgeving moet flexibiliteit voorzien in de registratie en certificatie. De wetgeving dient de ontwikkeling van lokaal aangepaste variëteiten aan te moedigen.

Diversiteit in zaad kan enkel maar bewerkstelligd worden door een veelheid aan acties. Inspanningen om lokale zaadproductie te ondersteunen, om de toegang tot kwaliteit en divers zaad te verhogen en kleinschalige zaadbedrijven te ondersteunen, zijn noodzakelijk.

GGO's

Het gebruik van GGO's in de landbouw bedreigt de keuzevrijheid voor boeren en consumenten. Een uitbreiding van de commerciële teelt van GGO's in Europa verhoogt het risico op een grootschalige besmetting van de Europese landbouw en voedselproductie. Zeker in een klein gebied als Vlaanderen, met sterk versnipperde landbouwpercelen, vormt de commerciële teelt van GGO-gewassen een ernstige bedreiging voor de biologische landbouw.

Het beleid kan efficiënte maatregelen nemen die besmetting vermijden tussen GGO-zaden of producten enerzijds en conventionele of biologische producten anderzijds. De kostenlast die de preventie van GGO-besmetting met zich meebrengt, alsook de kosten voor tests, analyse en schade moeten volledig gedragen worden door de bedrijven die GGO's op de markt brengen. Het zou absurd zijn indien bedrijven die ggo-vrij willen produceren voor deze kosten opdraaien.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Europa

- Creëer via de Europese zaadwetgeving een kader dat toelaat dat variëteiten met meer genetische diversiteit en minder uniformiteit officieel kunnen worden geregistreerd en vermarkt. Voorzie de nodige flexibiliteit in registratie en certificatie. Moedig via de wetgeving de ontwikkeling van lokaal aangepaste variëteiten aan. Ontwikkel een wetgeving die focust op zaadsoevereiniteit.

- Pas de registratieprocedure aan voor een landbouwbedrijfsvoering met lage input.

Wat het testen van zaad betreft:

- Ontwikkel een Europees programma voor het behoud van genetische diversiteit, met een focus op de rol van boeren, tuinders en NGO's.

- Verscherp de Europese wetgeving om GGO-besmetting te voorkomen. Ontwikkel een wetgeving die het principe hanteert de 'GGO-vervuiler betaalt'.

Vlaanderen

- Integreer bescherming en ontwikkeling van agrobiodiversiteit in alle relevante strategische plannen en doelstellingen;

- Ondersteun initiatieven voor telersselecties die de instandhouding van de genetische diversiteit in groentegewassen ondersteunen en bevorderen;

- Plaats agro-ecologische landbouwpraktijken centraal in het algemeen technisch advies en in de voorlichting van de Vlaamse Overheid;

- Plaats agro-ecologie centraal in de codes voor goede landbouwpraktijken;

- Ga voor een volledig GGO-vrij Vlaanderen;

- Stel strenge wetten op die het gebruik van pesticiden ontraden.

7. Ondersteun de tewerkstelling in de biologische landbouwsector

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Biologische landbouw is arbeidsintensief, wat een opportuniteit voor tewerkstelling betekent. Anderzijds betekent een relatief hoge tewerkstelling ook hoge kosten. De tewerkstelling in de biologische landbouw heeft als voordeel dat de gezondheid van de arbeider centraal staat. **Het beleid zal een aantal maatregelen nemen om de tewerkstelling te ondersteunen in de biosector door het verlagen van de sociale lasten op arbeid, vooral voor kleine bedrijven.**

HUIDIGE SITUATIE

Biologische landbouw is arbeidsintensief, vaak ook door arbeidsintensieve teeltkeuze. Arbeid vormt dus een belangrijke kostenfactor.

Op een biologisch bedrijf wordt onkruid mechanisch of handmatig verwijderd. Deze landbouwtechniek is arbeidsintensief, maar het achterwege laten van chemische bestrijdingsmiddelen betekent een onbetwist voordeel voor de gezondheid van de omwonenden en voor de kwaliteit van het water, de bodem, de fauna en flora. Ook de boer op het veld wint erbij. Deze internalisering van de milieukosten en de hoge loonlast vormen een hoge kost op een biologisch landbouwbedrijf. Op zich hoeft dit geen probleem te zijn. Maar op dit moment kunnen de inspanningen om het evenwicht tussen landbouw en milieu te bewaren niet doorgerekend worden in de prijs naar de consument.

De biologische landbouw vormt een opportuniteit voor een kwalitatieve tewerkstelling.

WAT KAN HET BELEID DOEN? –VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Federaal

- Verlaag sociale lasten op arbeid, vooral voor kleine bedrijven;
- Verhoog, afhankelijk van sector, het aantal dagen seizoensarbeid in bio.
- Ontwikkel een wetgeving die een oplossing biedt voor vrijwilligerswerk en voor zelfpluk bij bedrijven die steunen op participatie van de klanten (zoals CSA-bedrijven).

8. Plaats agro-ecologie centraal in landbouwonderzoek

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Onderzoek en kennisontwikkeling is fundamenteel om het ontspoorde landbouwmodel opnieuw binnen de grenzen van het ecologisch en sociaal evenwicht te brengen. Paradoxaal genoeg vormt het huidige landbouwsysteem één van de belangrijkste bedreigingen van het ecosysteem. Nochtans is een agro-ecologische landbouw mogelijk die de veerkracht van het ecosysteem respecteert en tegelijk het recht op voedsel en het recht op menselijke autonomie verzekert.

Vlaanderen kiest voortaan om agro-ecologie centraal te plaatsen in haar landbouwonderzoek. Vlaanderen kiest voor langetermijnonderzoek en laat zich leiden door omvattende sociologische, socio-economische en ecologische impactanalyses bij beslissingen op beleid en wetgevend niveau. Vlaanderen zorgt voor de uitbouw van multidisciplinaire onderzoekscellen die over specialismen heen zoeken naar oplossingen. Vlaanderen onderzoekt hoe de huidige lock in situatie van het onderzoekstelsel de uitbouw van agro-ecologische landbouw tegenwerkt en neemt hierin maatregelen.

HUIDIGE SITUATIE

"Successfully meeting development and sustainability goals and responding to new priorities and changing circumstances would require a fundamental shift in agricultural science, knowledge and technology, including policies, institutions, capacity development and investment." (IAASTD 2008)

De industriële landbouw vormt één van de belangrijkste bedreigingen van het ecosysteem met een significante impact op klimaatverandering, waterververbruik, habitatverandering en toxische emissies.

Indien Vlaanderen aan de top wil staan met een hoogontwikkelde duurzame economie, moet ze volop inzetten op agro-ecologisch onderzoek. De Vlaamse overheid erkent dat biologische landbouw een 'voorbeeldfunctie heeft voor de verduurzaming van landbouw en maatschappij'.

Recent werd het Vlaams kennisnetwerk biologische landbouw uitgebouwd. Maar de middelen die worden toebedeeld zijn ruimschoots onvoldoende om de ambities van dit netwerk waar te maken. Een aantal cruciale onderzoeksinstellingen, zoals het VIB, hebben de keuze gemaakt om duurzame landbouw te reduceren tot het genetisch modificeren van gewassen. Deze reductionistische visie op landbouw en ontbrekende claim op duurzaamheid, wordt nu sterk door de overheid ondersteunt via financiering.

Nochtans zijn de noden aan onderzoek voor een ecologische landbouw legio. Er is onderzoek nodig naar robuuste zaden en geschikt pootgoed, waarbij gekeken wordt naar planteigenschappen, bodemstructuur, natuurlijke gewasbeschermingsmiddelen, mestprocessen en ruimtelijke ordening in haar brede ecologische samenhang. Deze landbouwtechnische praktijken en systemen moeten ook nauw bestudeerd worden in hun sociale, sociologische en bedrijfseconomische aspecten zoals samenwerkingsmethoden, korte keten, onderwijs, catering en algemeen welzijn.

Als Vlaanderen een koploper wil zijn in ecologische en innovatieve landbouw, dan zijn dringend voldoende middelen nodig om onderzoek naar deze agro-ecologische landbouwmethoden te stimuleren.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaanderen

- Ontwikkel een ambitieuze visie om onderzoek naar en ontwikkeling van agro-ecologie te stimuleren. Plaats agro-ecologie centraal in de visievorming voor het landbouwonderzoek (witboek landbouwonderzoek);
- Ondersteun en faciliteer de verdere uitbouw van lerende netwerken en zorg dat vraag gestuurd onderzoek ten uitvoer kan worden gebracht;
- Ondersteun het Vlaams kennisnetwerk biologische landbouw met de nodige middelen;
- Onderzoek de oprichting van een specifiek fonds biologische landbouw binnen het fonds Landbouw en Visserij;

- Stimuleer actief het agro-ecologisch onderzoek binnen de onderzoekinstellingen ILVO en VITO en binnen de projectaanvragen van het FWO en IWT. Pas criteria aan zodat onderzoekers optimaal beloond worden voor onderzoek uitgevoerd in cocreatie met landbouwers en dit doorheen het volledige proces (formulering onderzoeksvraag, uitvoering en communicatie);
- Stimuleer actief het onderzoek naar agro-ecologie binnen de universiteiten en hogescholen en werk een specifiek stimuleringsbeleid uit naar onderzoekers en studenten m.b.t. onderzoek naar biologische (agro-ecologische) landbouw
- Stuur vanuit Vlaanderen ook de Europese onderzoeksagenda met betrekking tot de agro-ecologische landbouw aan;
- Ondersteun zichtbaar het agro-ecologisch onderzoek ten aanzien van het grote publiek.

Europa

- Faciliteer bio als aparte EIP (European Innovation Partnership) operationele groep zodat maximale afstemming met het Europese niveau en bio binnen EIP kan plaatsvinden en bio als motor in de verduurzaming zijn rol kan spelen;
- Zorg voor kennisontsluiting ook vanuit Europese kennis op maat van de landbouwer.

9. Geef aandacht aan biologische landbouw in het onderwijs

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Het onderwijs zal kinderen en jongeren inzicht geven in het belang van gezonde voeding en duurzame landbouw. **De scholen zullen maximaal een cateringbeleid ontwikkelen dat aandacht geeft aan duurzame productie van maaltijden. Een bijzondere aandacht wordt gegeven aan biologische landbouwproductiesystemen. In het landbouwonderwijs wordt op alle niveaus biologische landbouw geïntegreerd in de opleiding.**

HUIDIGE SITUATIE

Landbouwopleidingen zijn de geknipte plaats om aandacht te geven aan de nieuwste inzichten over agro-ecologie. Deze landbouwvorm is uitermate innovatief; het is een landbouwvorm met toekomst, zowel hier als in het zuiden. Binnen het landbouwonderwijs moet er voldoende plaats zijn om agro-ecologische en bij uitstek biolandbouw in praktijk te ervaren, hetzij op de eigen school, hetzij via samenwerking en uitwisseling. Ook in niet-landbouwscholen is kennis van de gangbare en biologische voedselproductie een must. Aandacht voor verschillende landbouwmethodes en voor de verwerkende industrie (gangbaar en biologisch) zijn relevant voor de lessenspakketten. Enkel consumenten die weet hebben van de werking van de voedingsindustrie en die informatie op voedsel-etiquetten kunnen interpreteren, zijn in staat om doordachte en gezonde keuzes te maken.

Speciale aandacht kan gaan naar (leraren)opleidingen in voeding en dieetleer. Deze beroepscategorie heeft een belangrijke rol om inzichten in de verschillende voedingsystemen aan te reiken aan kinderen en consumenten.

VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES - WAT KAN HET BELEID DOEN?**Vlaanderen**

- Integreer kennis van (duurzame) landbouwsystemen in de eindtermen in het basisonderwijs, secundair onderwijs, met bijzondere aandacht voor landbouwonderwijs en voeding en dieetleer;
- Ondersteun en erken de tweejarige opleiding voor starters in bio van Landwijzer en zorg voor voldoende middelen om deze opleiding mogelijk te maken;
- Maak naschoolse vorming voor bio mogelijk via toekenning van voldoende vormingsuren aan Landwijzer, het erkend centrum gespecialiseerd in bio opleidingen;
- Integreer minimaal 1 uur per week bio in landbouwonderwijs door mensen die ervaring of kennis hebben van bio en integreer bio in alle relevante vakken.

10. Integreer mestbeleid in een duurzaam landbouwbeleid**VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA**

Het beleid engageert zich voor een duurzaam mestbeleid dat vertrekt vanuit de nitraatrichtlijn en dat beleidsaspecten over bodem en knelpunten met betrekking tot erosie en klimaatimpact, integreert. Het mestbeleid zal een sterk duurzame landbouw ondersteunen en oog hebben voor de externe kosten die de landbouwproductie aan de maatschappij kost.

Duurzame bemesting gebaseerd op het sluiten van kringlopen op bedrijfsniveau, en bij uitbreiding op regionaal niveau, is mogelijk in Vlaanderen mits een coherent wetgevend en onderzoeksbeleid. Er zal een onafhankelijk Instituut opgericht worden dat alle kennis over bodemvruchtbaarheid in relatie tot bemesting overkoepelt en dat samen met een multidisciplinair netwerk van onderzoekers, beleidsmensen (Vlaams, provinciaal, gemeentelijk) en landbouwers deze kennis verwerft vanuit de praktijk, optimaliseert en terugbrengt naar de praktijk.

HUDIGE SITUATIE

Sinds de Europese Commissie in 1991 een richtlijn⁴ uitvaardigde die de nitraatverontreiniging een halt moest toeroepen, kent Vlaanderen een hindernissenparcours om dit tot uitvoer te brengen. De oorzaak ligt in de intensieve Vlaamse landbouw die moeilijk te combineren valt met een verstedelijkt Vlaanderen. Daarnaast kampt Vlaanderen met erosie en een daling van het organisch stofgehalte, wat de bodemvruchtbaarheid verlaagt en de opslag van CO₂ in de bodem vermindert. De vele inspanningen en een sterk eenzijdige perceelsaanpak vanuit het beleid, leidden niet tot bevredigende resultaten.

De landbouw zit in een ver doorgedreven systeem van industrialisering; voedselproductie is sterk los gekoppeld van haar sociologische en ecologische context.

Het huidige mestbeleid rekent niet alle externe kosten door. Gangbare veeteeltbedrijven kampen niet alleen met een ernstig mestoverschot. Ze hanteren ook een eenzijdig gras/maïs-

⁴ Hier wordt verwezen naar de "Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen", in dit memorandum kortweg de Nitraatrichtlijn genoemd (Europa. eu, 2010) en het Vlaamse uitvoeringsbesluit kortweg mestbeleid genoemd.

teeltplan die een verdere daling van de waterkwaliteit, de biodiversiteit en het organisch stofgehalte van onze bodems teweegbrengt.

Het huidige mestoverschot zorgt dat de optimalisering van rantsoenen via een vruchtwisseling van granen, grasklaver en dergelijke door de meeste gangbare bedrijven niet als een rendabele optie wordt gezien. Import van goedkoop veevoer uit Zuid-Amerika - met drastische aantasting van de lokale biodiversiteit en milieu - is op dit moment de dominante keuze om een rendabel intensief veeteeltbedrijf te runnen.

Het is noodzakelijk om een beter inzicht te verkrijgen in de externe kosten die het huidige mestbeleid veroorzaakt. Als externe kosten niet worden doorberekend, leidt dit tot oneerlijke concurrentie en ecologische en sociale schade.

Een duurzaam mestbeleid verbindt landbouwproductie met voedselproductie en zoekt naar mogelijkheden om voedsel duurzaam te produceren met behoud van waterkwaliteit, bodemkwaliteit en biodiversiteit.

Er ontbreken verregaande onderzoeksresultaten die de mineralisatie en het vrijkomen van nutriënten vanuit de bodem meenemen. De bodem wordt door het beleid nog steeds als een inert vat gezien waar de in- en output van mineralen volgens de bemestingsnormen op elkaar zijn afgestemd. Afwijkingen door klimaat, productiecijfers en dergelijke, worden onvoldoende meegenomen. **Duurzame bemestingspraktijken die inherent verbonden zijn aan vruchtwisseling, aan de opbouw van organische stof in de bodem en aan bodembewerkingen**, worden onvoldoende mee opgenomen in de bemestingsadviezen terwijl precies daar de winst te halen is.

Hoe kan het mestbeleid hierop inspelen?

Het Vlaamse mestbeleid reguleert de nutriëntenstromen die op de Vlaamse landbouwgronden worden aangebracht. Bijkomend reguleert het, of zo zou het horen, de Vlaamse veestapel zodat hier geen verder mestoverschot ontstaat. Het mestbeleid heeft nu reeds verregaande linken met de landbouwpraktijk via de 'code goede landbouwpraktijken', het 'vergunningenbeleid' en de toegang tot diverse subsidies (GLB, VLIF).

De huidige focus op perceelsniveau stimuleert de bedrijfsleider onvoldoende om zijn verantwoordelijkheid op te nemen. Het houdt onvoldoende rekening met mineralisatie en bemestingspotentieel vanuit voorvrucht en vruchtwisseling.

De verbetering van de waterkwaliteit is enkel mogelijk binnen een coherent beleid dat stimulerend werkt vanuit een duurzame visie op bodemvruchtbaarheid. Het beleid dient via positieve voorbeelden ook de economische impact van een gewijzigde bedrijfsvoering mee te nemen en aan te tonen dat een andere bedrijfsvoering ook winst kan opleveren. Een uitgebreid wetgevend pakket van uitvoeringsmaatregelen moet de Vlaamse landbouwer aangeven wat een goede bemestingspraktijk is.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaanderen

- Zorg voor een onafhankelijk instituut dat alle kennis rond bodemvruchtbaarheid in relatie tot bemesting overkoepelt en dat samen met een multidisciplinair netwerk van onderzoekers, beleids mensen (Vlaams, provinciaal, gemeentelijk) en landbouwers deze kennis verwerft vanuit de praktijk, de kennis optimaliseert en terugbrengt naar de praktijk;
- Zorg voor een netwerk van onafhankelijke adviseurs met kennis van duurzaam bodembeheer in combinatie met economische rendabiliteit op de bedrijven;

- Zorg via een Europees Innovatie Platform voor een netwerk van lerende groepen waarin landbouwers en hun adviseurs vanuit de praktijk en de economische realiteit begeleid worden naar oplossingen;
- Zorg voor een analysesysteem dat mineralisatie in de bodem vanuit voorvrucht en voorgeschiedenis van de percelen en door invloed van het klimaat meeneemt en dat landbouwers kunnen gebruiken als ondersteunend instrument. Dit als uitbreiding van het huidige KNS systeem en de online tool van Demeter.
- Verlaat de controlerende en regulerende benadering op perceelsniveau en maak een verregaande bedrijfsbenadering mogelijk via de bemestingsbalans voor biologische landbouw;
- Neem de biologische landbouw stelselmatig mee in onderzoek gerelateerd aan de uitvoering van de nitraatrichtlijn;
- Zorg ervoor dat de eisen met betrekking tot de uitvoering van het mestbeleid het mogelijk maken om het organisch stofgehalte in de bodem te behouden en versterken;
- Vermijd dat via de uitvoer van de nitraatrichtlijn andere Vlaamse beleidsdoelstellingen worden tegengewerkt zoals bepalingen met betrekking tot bodem, tot de uitbouw van duurzame landbouw en de uitbouw van het Vlaams areaal eiwithoudende gewassen;
- Breng de externe kosten van de landbouw veroorzaakt door bemestingsgerelateerde vervuiling en inbreuken op de nitraatrichtlijn in kaart. Doe dit niet alleen voor de landbouw, doe dit voor de ganse Vlaamse economische sector (industrie...);
- Responsabiliseer de landbouwers;
- Beperk de groei van de veestapel in overeenstemming met de draagkracht van een Vlaams verstedelijkt gebied en relateer die veestapel ook aan een bepaald % regionale voederwinning en duurzame voederwinning;
- Schaf de Nutriënten EmissieRechten (NER) niet af maar voorzie de mogelijkheid om kosteloos NER's te verkrijgen voor gemengde bedrijven of bedrijven die samen met akkerbouwers werken aan het sluiten van kringlopen en die kunnen aantonen dat hun veestapel voldoet aan de mestafzet overeenkomstig 2 GVE/ha;
- Breng het Vlaamse mestbeleid in verbinding met de Europese en Internationale doelstellingen rond Post 2015 Development Framework.

11. Geef toegang tot instrumenten voor innovatie en onderzoek aan biologische verwerkingsindustrie

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Vlaamse overheid engageert zich om ondernemers te stimuleren te investeren in innovatieve biologische voedselverwerking.

HUIDIGE SITUATIE

Innovatie is in de biologische voedingsindustrie een prioriteit⁵. De eisen die aan voeding gesteld worden zijn in continue verandering. Inzake voedselveiligheid, duurzaamheid en gezondheid stellen overheid en andere stakeholders steeds hogere eisen. De kennis rond voedingvereisten is enorm en wordt elke dag aangevuld. Ondernemers dienen deze kennis te gebruiken om kwalitatief hoogstaande, evenwichtige en vooral lekkere voeding op de markt te brengen.

De voedingsindustrie in België kenmerkt zich door een KMO-structuur met vooral zeer kleine KMO's (minder dan 50 werknemers). Dit stelt zich nog meer bij de biologische verwerkende

⁵ IWT VIS Haalbaarheidsstudie Innovatie in de biologische verwerking (2013).

bedrijven. In praktijk blijkt dat deze doelgroep veel minder gebruik maakt van de subsidie-instrumenten die het IWT aanbiedt. De drempel om een aanvraag in te dienen is voor deze bedrijven vaak te hoog en de inspanningen om een dossier in te dienen, staan niet in verhouding tot de baten. Projecten worden geëvalueerd op economische valorisatie. Voor kleine KMO's is het moeilijk om aan deze criteria te voldoen.

Voor landbouwers die (deels) zelf verwerken, is het nog moeilijker om innovatiesubsidies te verkrijgen. Een landbouwbedrijf wordt immers niet erkend als KMO en een groot deel van de subsidiegelden kan deze doelgroep nooit bereiken.

Bio verwerking is voorloper op vlak van verwerkte voeding zonder chemische smaakstoffen, kleurstoffen en bewaarmiddelen. Het harden van plantaardige vetten is niet toegelaten in bio, waardoor geen schadelijke transvetten ontstaan. Investeren in bio, is investeren in de gezondheid van burgers.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaanderen

- Houd bij de jurering van innovatieprojecten rekening met de maatschappelijke relevantie. Duurzaamheid in het algemeen en maatschappelijke duurzaamheid dient een belangrijk criterium te zijn. Behalve economische valorisatie moet ook de maatschappelijke valorisatie duidelijk kunnen worden aangetoond.
- Neem expliciet landbouwbedrijven op in innovatieprogramma's. Zo kan in de ganse keten geïnvesteerd worden en vermijden we een verwerkingsindustrie die groeit ten koste van de producenten. Zo wordt de lokale economie in zijn geheel gesteund.

12. Stimuleer en faciliteer de verkoop via korte keten

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Er wordt een goede uitvoering verzekerd van het eerste Strategisch Plan Korte Keten uit 2011. Hiertoe is het essentieel dat de verschillende partners samenwerken en dat bovendien transversaal kan worden samengewerkt door verschillende betrokken overheidsdiensten. Om het plan alle slaagkansen te geven wordt niet enkel ingezet op quick-winprojecten. Ook blijvende middelen worden in voldoende mate beschikbaar gesteld.

HUIDIGE SITUATIE

De biosector telt vele bedrijven die (een deel van) hun productie rechtstreeks verkopen aan consumenten. Door de keten tussen productie en consumptie zo kort mogelijk te houden, wordt meerwaarde gecreëerd voor zowel producent als consument. In een korte keten heeft de producent meer eigenaarschap over zijn product en de prijs, consumenten houden voeling met de productiewijze en weten waar hun product vandaan komt. De korte keten vormt een ideale stimulans voor duurzame landbouw en duurzame consumptie.

Ondernemingen in de korte keten botsen echter op verschillende drempels doordat het wettelijk kader voornamelijk gebaseerd is op grootschalige bedrijven met één duidelijke focusactiviteit. Typierend aan bedrijven in de korte keten is hun diversiteit aan activiteiten.

In november 2011 ondertekende de Vlaamse Overheid samen met Voedselteams vzw, Steunpunt Hoeveproducten, BioForum Vlaanderen vzw, Innovatiesteunpunt Boerenbond en VLAM het eerste Strategisch plan Korte Keten. Hiermee beoogt het beleid ondersteuning te bieden aan actoren actief in de korte keten en knelpunten zoveel mogelijk weg te werken.

Om de doelstellingen van het plan tot uitvoering te brengen is het niet enkel essentieel dat de verschillende partners samen werken, maar ook dat er transversaal kan worden samengewerkt door verschillende betrokken overheidsdiensten zowel op federaal als op Vlaams niveau. De uitvoering van het plan is op dit moment echter grotendeels afhankelijk van de goodwill van de betrokken organisaties. Indien de overheid de doelstellingen van het plan alle slaagkansen wil geven, kan er niet enkel worden ingezet op quick-winprojecten en moeten voldoende middelen beschikbaar worden gesteld.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Vlaanderen

- Organiseer een efficiënte en coherente samenwerking tussen de verschillende beleidsdomeinen en beleidsniveaus;
- Maak voldoende middelen vrij om het strategisch plan tot uitvoering te brengen;
- Geef voorrang aan biologische bedrijven binnen korte keten als voorbeeld en stimulans voor verduurzaming;
- Werk knelpunten weg die de leefbaarheid van korte ketenbedrijven belemmeren.

13. Ontwikkel een geïntegreerd beleid ten aanzien van voedselveiligheid

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Zowel het FOD Volksgezondheid als het Federaal Agentschap Voedselveiligheid zetten sterk in op een veilig voedselbeleid. **Het beleid engageert zich om in beide werkingen gezonde en veilige voeding te verbinden aan duurzame productiesystemen.**

HUIDIGE SITUATIE

De visie op duurzame voedingssystemen zoals in 2010 gedefinieerd door de federale raad voor duurzame ontwikkeling, is momenteel enkel overgenomen door de Programmatorische Federale Overheidsdienst voor Duurzame Ontwikkeling.

De FOD volksgezondheid en het FAVV houden geen rekening met de geformuleerde aanbevelingen, terwijl het verband tussen een duurzaam productiesysteem en gezondheid enerzijds en voedselveiligheid anderzijds duidelijk is.

Een holistische kijk op voeding betekent dat voedselveiligheid niet gereduceerd wordt tot het vermijden van microbieel leven in voeding. Het aanwezige microbieel en enzymatisch leven in voeding heeft een belangrijke aandeel in de gezondheid van de consument. Een te strikte visie op voedselveiligheid waarbij voedselhygiëne het enige speerpunt is, creëert bovendien nieuwe gevaren zoals het afzwakken van onze natuurlijke immuniteit.

Uiteraard dient de voedselveiligheid gegarandeerd te worden. Maar betreffende vereisten zouden de concurrentiekracht van de lokale producenten en verwerkers niet mogen beknotten. Een aangepast beleid voor korte keten en voor erg kleinschalige producenten is aan de orde. Beschikbaarheid van lokale voeding is immers belangrijk.

Een duurzaam productiesysteem hanteert ook het voorzorgsbeginsel. Het gebruik van pesticiden of additieven waarover nog onzekerheid bestaat over lange termijn, moeten vermeden worden.

Het stimuleren van duurzame productiesystemen past in een preventief gezondheidsbeleid, wat een belangrijke financiële impact kan hebben op overheidsbestedingen. Het voorzorgsbeginsel vermijdt, op lange termijn, problemen met een enorme impact op de volksgezondheid of voedselveiligheid.

Bovendien kan de overheid via het stimuleren van duurzame productiesystemen de lokale economie een duw in de rug geven.

VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES - WAT KAN HET BELEID DOEN?

- Breng gezonde voeding in lijn met duurzame voedingssystemen en met het advies van de FRDO binnen het FOD Volksgezondheid en het Federaal Agentschap Voedselveiligheid;
- Pas in alle beleidsbeslissingen het voorzorgsbeginsel toe wanneer het gaat over gebruik van pesticiden, additieven en nanopartikels;
- Adviseer de hoge gezondheidsraad criteria rond duurzame voedselproductie en consumptie op te nemen in hun adviezen;
- Zorg dat het FAVV in haar beleidsadviezen rekening houdt met kleinschalige producenten en verwerkers;
- Zorg dat het FAVV een omvattende definitie van veilig voedsel hanteert en zich niet beperkt tot controle op enzymatisch en microbieel leven.

14. De overheid heeft een voorbeeldfunctie. Naar een duurzaam aankoopbeleid, met een stijgend aandeel biologische voedingswaren in de eigen catering

VOORSTEL VERKIEZINGSPROGRAMMA

Duurzaam aankopen krijgt steeds meer aandacht op de verschillende overheidsniveaus. Toch wordt hierbij vaak pas als laatste gedacht aan duurzame criteria voor de aankoop van voeding.

Er zal een structureel en systematisch aankoopbeleid voor de overheid worden opgestart waarbij een significante stimulans wordt gegeven aan de biologische landbouw en voedingssector. De overheid kiest minimaal voor een gemiddeld aandeel van 5% bio in haar aankoopbeleid voor voeding, in het bijzonder in de catering.

HUIDIGE SITUATIE

De beleidsontwikkeling inzake duurzame overheidsopdrachten kent een aanzienlijke opmars, zowel op het Europese, als op het federale, het gewestelijke en het lokale niveau. Dit is logisch: de overheid draagt een beleid uit en kan dit deels zelf realiseren. Voor biologische landbouw betekent dat: in het eigen aankoopbeleid stap voor stap biologische producten integreren.

In het Vlaams actieplan duurzame aankopen werd de ambitie opgenomen om 100 procent duurzame overheidsopdrachten te plaatsen tegen 2020. In 2011 ondertekende de bevoegde

Vlaamse minister een engagementsverklaring waarin resoluut werd gekozen voor 'Bio op het bord van het beleid'. Dit betekent dat het Agentschap voor Facilitair Management een aankoopbeleid zal voeren met bijzondere aandacht voor seizoensgebonden bioproducten. Er werd ook gekozen om bio permanent aan te bieden in de personeelsrestaurants, waarbij bio een steeds groter deel uitmaakt van het assortiment.

Wat nog ontbreekt is het formuleren van duidelijke groeiverwachtingen: kwantitatieve doelstellingen kunnen de ambitie concreet maken. De Deense overheid heeft er bijvoorbeeld voor gekozen dat 60% van alle voedingsaankopen in alle publieke keukens biologisch is. Een mooi voorbeeld, al was de Deense bioketen op het moment van de beslissing reeds sterker ontwikkeld dan de huidige Vlaamse.

Een gericht aankoopbeleid van de overheid kan de afzet verzekeren voor de ontwikkelende biologische keten. De overheid kan als doelstelling voorop stellen om gemiddeld 5% tot 10% aandeel biologische voeding aan de kopen. Dat kan zowel door bijvoorbeeld bepaalde producten enkel bio aan te kopen of door een 5% bio-aandeel op te leggen als criterium bij externe cateraars. Om een duurzaam overheidsaankoopbeleid te voeren is een coherent nationaal kader voor overheidsopdrachten wenselijk, gebaseerd op een evenwichtige opstelling van duurzaamheidscriteria.

Dankzij afstemming met de sector en via samenwerkingsverbanden op lange termijn en raamcontracten, kan een stelselmatige groei ontstaan. Bio als criterium in een bestek wordt bovendien ook vanuit Europa sterk aangemoedigd en moet verder worden gestimuleerd.

Het aankopen van biologische producten kan door de verschillende overheidsniveaus worden gestimuleerd in zowel de verschillende overheidsdiensten als in scholen, ziekenhuizen en OCMW's.

WAT KAN HET BELEID DOEN? - VOORSTELLEN VOOR BELEIDSACTIES

Europa, federaal & Vlaanderen

- Verhoog systematisch het aandeel bio en stel als concreet doel een gemiddeld aandeel van 5% bio in het aankoopbeleid voor voeding, in het bijzonder in de catering;
- Voer een stimulerend beleid naar lokale overheden en gesubsidieerde instellingen door bijvoorbeeld een duurzaam raamcontract voeding te lanceren.